

Уповноважений
Верховної Ради України
з прав людини

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ
ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА
ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ

Методичні рекомендації щодо проведення моніторингу впливу пандемії COVID-19 на захист прав дитини розроблено з урахуванням практичної роботи з питань захисту прав дитини за період впровадження протиепідемічних заходів на території України, у тому числі в рамках моніторингових візитів до органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, органів, установ і закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо, а також з використанням широкого кола інформаційних, статистичних, аналітичних матеріалів.

Публікація стане у нагоді представникам державних і недержавних організацій та інституцій, які працюють у сфері захисту прав дитини, а також урядовцям, працівникам міністерств та відомств, керівникам і фахівцям центральних і місцевих органів виконавчої влади, науковцям, діячам громадських організацій, усім, кого цікавлять питання моніторингу дотримання прав дитини.

ЗМІСТ

Список скорочень та узагальнюючих понять	4
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ І ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ	5
Розділ 2. БАЗОВІ ПРАВА ДИТИНИ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ ОХОПЛЕНІ МОНІТОРИНГОМ	8
Розділ 3. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ І ПИТАННЯ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ.....	9

ДОДАТКИ

Додаток 1. Перелік міжнародних та національних нормативно-правових актів, розпорядчих документів і рекомендацій, які регулюють питання Моніторингу	21
Додаток 2. Орієнтовний перелік питань для моніторів під час проведення візиту до закладів стаціонарної психіатричної допомоги, медико-соціального та соціального захисту населення на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19).....	23
Додаток 3. Рекомендації щодо заповнення звіту за результатами проведення моніторингового візиту	26

Список скорочень та узагальнюючих понять

МГБ	малий груповий будинок
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МОН	Міністерство освіти і науки України
Нацсоцслужба	Національна соціальна сервісна служба України
СЖО	складні життєві обставини
ССД	служба у справах дітей
ТЕБ та НС	техногенно-екологічна безпека та надзвичайні ситуації
ЦСС	Центр соціальних служб
ЦСПРД	центр соціально-психологічної реабілітації дітей

Притулок – притулок для дітей служби у справах дітей відповідної місцевої державної адміністрації.

Діти уразливих категорій – діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, діти в СЖО, діти з інвалідністю.

Моніторинг – моніторинг впливу пандемії COVID-19 на захист прав дитини.

Територіальні органи Нацсоцслужби – територіальні органи Національної соціальної сервісної служби.

Розділ 1.

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ І ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ

Пандемія COVID-19 стала надзвичайним викликом для держави і суспільства й спричинила низку нових тривожних та кризових тенденцій практично у всіх сферах життя людей, а відтак і в питаннях захисту прав дитини.

У зону ризику для життя, здоров'я, благополуччя, перебування в безпечному середовищі, реалізації права на освіту, охорону здоров'я тощо потрапили практично всі діти. Стрессова ситуація може спричинити зростання проявів насильства щодо дітей незалежно від їх місця перебування: в сім'ї, сімейних формах виховання, формах альтернативного виховання й догляду тощо.

У найбільш загрозливій ситуації перебувають діти, які за різних обставин життя втратили батьків чи залишилися без їхнього піклування, або сім'ї яких мають обмежені ресурси для життєзабезпечення, сім'ї, в яких є особи з інвалідністю.

Моніторинг має охопити комплексну діяльність органів влади і місцевого самоврядування різного рівня, установ і закладів.

Моніторинговий візит в контексті цього документу розглядається як один з інструментів здійснення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та його представниками функцій контролю та оцінки стану дотримання прав дитини в умовах небезпеки, зумовленої активним поширенням коронавірусної інфекції, що призвела до пандемії.

Зважаючи, що ресурси для проведення цього Моніторингу звужуються внаслідок карантинних заходів (адже в таких умовах подекуди важко забезпечити прямий контакт із об'єктами Моніторингу), в окремих випадках можна використати такі засоби, як дистанційне спілкування та опитування представників об'єктів Моніторингу: працівників структур, органів і закладів, законних представників дітей і самих дітей.

На момент початку Моніторингу має бути з'ясовано, до якого рівня епідемічної небезпеки віднесено територію (рішення ухвалює Державна комісія з питань ТЕБ та НС).

ОБ'ЄКТАМИ МОНИТОРИНГУ МОЖУТЬ ВИСТУПАТИ:

- органи виконавчої влади і місцевого самоврядування різного рівня;
- органи, установи і заклади освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, поліції.

Дотримання санітарно-гігієнічних, профілактичних вимог у процесі роботи для забезпечення як суб'єктів, так і об'єктів Моніторингу є непорушними.

ДО ОСОБЛИВОЇ УВАГИ:

- будь-яка інформація відносно дітей є конфіденційною і не може бути оприлюднена;
- будь-яка одержувана інформація повинна мати відповідне документальне підтвердження (накази, протоколи, статистика, реальні приклади практичної реалізації, фіксація фактів моніторами при особистому відвідуванні тощо);

- будь-яку статистичну інформацію бажано одержувати в динаміці (тобто за певний період часу, щоб можна було проаналізувати тенденції);
- для кожного об'єкту Моніторингу фіксується: повна назва, адреса, ПІБ керівника, контактні телефони, ПІБ, посада осіб, з якими проводиться бесіда;
- у закладах перебування дітей доцільно перевірити не лише питання, пов'язані з протиепідемічними заходами, а й організацію харчування, дозвілля, створення безпечного середовища, якості надання послуг закладом тощо.

Розділ 2.

БАЗОВІ ПРАВА ДИТИНИ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ ОХОПЛЕНІ МОНІТОРИНГОМ

Головний фокус уваги в цьому Моніторингу зосереджується на таких базових правах дитини:

Право на життя та охорону здоров'я (статті 6, 24 Конвенції про права дитини, стаття 27 Конституції України, стаття 6 Закону України «Про охорону дитинства»).

Право на освіту (стаття 28 Конвенції про права дитини, стаття 53 Конституції України, стаття 3 Закону України «Про освіту»).

Право на захист від насильства та гідне ставлення (стаття 19 Конвенції про права дитини, статті 28, 52 Конституції України, стаття 10 Закону України «Про охорону дитинства», стаття 53 Закону України «Про освіту»).

Перелік рекомендованих питань для вивчення, що подається нижче, охоплює більш широке коло прав дитини, ніж зазначені. Отже, якщо під час Моніторингу будуть виявлені порушення інших прав та інтересів дитини, вони мають бути обов'язково зафіксовані.

Розділ 3.

ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ І ПИТАННЯ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ

У цих Методичних рекомендаціях визначені конкретні питання, на які слід отримати максимально повні відповіді. Саме через їх призму можливе об'єктивне вивчення ситуації щодо захисту прав дитини в умовах поширення коронавірусної інфекції.

Для кожного моніторингового візиту об'єкти визначаються в ході його підготовки та можуть бути скориговані під час візиту залежно від обставин та виявлених фактів.

✓ ЕТАПИ МОНІТОРИНГУ

- 1. ПІДГОТОВЧИЙ.** Полягає у вивченні нормативно-правових актів з питання Моніторингу, запиту й аналізу статистичної чи іншої змістовної інформації;
- 2. ВІЇЗНИЙ.** Передбачає відвідування об'єктів Моніторингу і представників цільових груп, спостереження, бесіди, вивчення документації, фіксацію інформації;
- 3. БЕЗВІЇЗНИЙ.** Передбачає вивчення ситуації і реального стану справ за темою моніторингу шляхом перевірки відкритих джерел інформації та/або надсилання запиту об'єкту, проведення опитування засобами дистанційного зв'язку.

- 4. ПІДСУМКОВИЙ.** Передбачає проведення наради за результатами візиту з керівництвом адміністративно-територіальної одиниці суб'єктами Моніторингу та підготовку реагування Уповноваженого.

3.1. ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ ПРОВЕДЕННЯ МОНИТОРИНГУ

- Чи створені комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.
- Чи розроблені плани реагування на надзвичайну ситуацію, пов'язану з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) та чи розповсюджена ця інформація в установах місцевої виконавчої влади, місцевого самоврядування, медичних установах і закладах, поліцейських дільницях, закладах освіти, підрозділах захисту дітей, громадських структурах.
- Які алгоритми взаємодії служб, органів, закладів що відповідають за питання захисту прав дітей, їх освіти, охорону здоров'я розроблено, як затверджено, на кого покладено координацію роботи.
- Чи створено ССД в ТГ, якщо не створено – на кого покладено виконання відповідних обов'язків і компетенцій.
- Як і чи здійснюється планування і фінансування витрат на потреби протидії COVID-19.
- Рівень захворюваності на COVID-19 серед населення, рівень захворювання серед дітей, випадки смертності серед дітей, спричиненої коронавірусною інфекцією, стан із ліжко-місцями для дітей, а також ресурси для тестування на SARS-CoV-2 методом полімеразної ланцюгової реакції, надання кисневої підтримки, інтенсивної терапії (наявність достатньої кількості апаратів ШВЛ та ЕКМО), інших лабораторних і медичних досліджень (зокрема, ЕКГ, загальний клінічний аналіз крові, сечі, біохімічний аналіз крові, визначення рівня глюкози тощо), забезпечення лікарськими препаратами, цілодобового лікарського та медсестринського догляду за пацієнтами.

- ☑ Як здійснюється тестування дітей з інвалідністю, з малозабезпечених сімей, а також дітей з інституційних закладів догляду перед госпіталізацією до медичних закладів та установ (порядок фінансування, чим визначено)
- ☑ Як у разі госпіталізації дитини забезпечується її контакт з батьками.
- ☑ За наявності вакцинавання: механізм проведення вакцинації дітей, наявна черга.

Джерела одержання інформації: органи влади і місцевого самоврядування різного рівня, ССД, ЦСС, територіальні органи Нацсоцслужби, органи і заклади освіти, охорони здоров'я, підрозділи поліції

Відповіді на питання цього блоку можуть бути витребувані на підготовчому етапі Моніторингу. Обов'язково слід перевірити наявну інформацію безпосередньо під час відвідування об'єктів Моніторингу.

Під час проведення Моніторингу і співбесід з кожним представником об'єктів Моніторингу необхідно запитувати про наявний позитивний досвід і практику: створення додаткових соціальних послуг, створення резервних фінансових фондів, збір актуальної інформації про стан і потреби дітей, створення телефонних гарячих ліній, служб реагування, залучення ресурсів громади, бізнесу, недержавних організацій тощо.

3.2. ДІЯЛЬНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ МОНІТОРИНГУ

✓ ССД, ЦСС, ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОРГАНИ НАЦСОЦСЛУЖБИ

- ☑ Який режим роботи ССД, ЦСС, Територіальних органів Нацсоцслужби встановлено в умовах карантинних заходів.
- ☑ Як організовано безпеку працівників, в тому числі спеціалістів, що займаються веденням випадків дітей, наявність засобів індивідуального захисту для працівників; наявність технічних ресурсів: комп'ютерна техніка, доступ до Інтернету, наявність транспорту.

- ☑ Як реалізовано ССД, територіальними органами Нацсоцслужби, рекомендований Мінсоцполітики України алгоритм дій щодо захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину (в дод. 1).
- ☑ Чи прибували діти з інтернатних закладів у родини на територію, охоплену Моніторингом в період оголошення карантину, хто здійснював перевірку умов для безпечного повернення дітей, хто контролює безпеку перебування, необхідного догляду дітей під час карантину.
- ☑ Чи були зафіксовані випадки насильства в цих сім'ях, в т.ч. щодо дітей на період карантину. Якщо так, які заходи реагування були вжиті.
- ☑ Чи є на даний момент контактна інформація щодо родин у разі потреби прийняття дітей на період карантинних заходів.

Джерела одержання інформації: ССД, ЦСС, територіальні органи Нацсоцслужби.

Безпека і здоров'я дітей у закладах соціального захисту дітей всіх типів і форм власності (притулки, ЦСПРД, центри соціальної підтримки дітей та сімей, в т.ч. заклади чи установи, куди влаштовані діти-біженці, діти-мігранти, МГБ)

- ☑ Кількість персоналу, відповідність штатним нормативам.
- ☑ Кількість вихованців, відповідність плановій потужності, тривалість перебування від моменту влаштування.
- ☑ Підстави влаштування дітей, а також відповідність суб'єкта направлення Положенню про заклад (хто здійснив направлення, чи передбачено це Положенням).
- ☑ Чи укладено договір із закладом охорони здоров'я на обслуговування вихованців.
- ☑ Чи здійснюється щоденний скринінг на COVID, рівень захворюваності дітей, чи були випадки COVID, як відбувається лікування (ізоляція, догляд, госпіталізація), чи є розроблені й затверджені процедури реагування для таких випадків .
- ☑ Порядок прийому дітей в період карантинних заходів.

- ☑ Забезпечення необхідними профілактично-гігієнічними засобами дітей і персоналу (маски, антисептики для рук, мило, рушники. Доступність цих засобів, їх утилізація).
- ☑ Як здійснюється контакт дітей з рідними.
- ☑ Хто і як інформує дітей про захворювання на COVID, правила санітарії та гігієни, яка наочність для цього є, доступність до інтернет-ресурсів.
- ☑ Чи зафіксовані випадки насильства щодо дітей, випадки насильства дітей між собою, яка кількість, причини, які викликали цю ситуацію (протягом останнього року).
- ☑ Наявність і доступність інформації, куди дитина може звернутись щодо захисту своїх прав поза межами закладу.
- ☑ Реалізація освітніх потреб дітей в умовах карантинних заходів, як організовано навчання дітей, як забезпечено умови для дистанційного навчання.

Джерела одержання інформації: ССД, заклади соціального захисту дітей

✓ БЕЗПЕКА ДІТЕЙ В СІМ'ЯХ

- ☑ Як забезпечено інформування батьків, осіб, які їх замінюють, дітей про те, як запобігти поширенню COVID-19, у тому числі у віддалених районах проживання, а також дітей та/або батьків з інвалідністю (наочні матеріали, їх розміщення, проведення бесід, консультацій, уроків, індивідуальної роботи тощо).
- ☑ Чи передбачена система допомоги, якщо єдиний з батьків чи піклувальник захворіє, наявність ресурсів для невідкладного влаштування дітей.
- ☑ Чи продумана система інформування сім'ї, вчителів, медичних працівників та інших працівників в громаді про те, як виявляти та працювати з дітьми, які потребують захисту або знаходяться у групі підвищеного ризику розлучення з сім'єю через смерть чи хворобу в сім'ї, у тому числі дітьми з інвалідністю.

- ✓ Виявлення і облік сімей, дітей в СЖО, випадків насильства щодо дітей і реагування на них (аналізувати як статистичні показники, так і конкретні випадки).
- ✓ Кількість заяв до поліції де потерпілими є діти щодо домашнього насильства/ сексуального насильства/ булінгу.
- ✓ Кількість захисних приписів винесених одному з батьків у зв'язку з жорстоким поведженням стосовно дитини.
- ✓ Кількість внесених в Єдиний реєстр кримінальних проваджень щодо домашнього насильства/ сексуального насильства, де є потерпілі діти або діти-кривдники.
- ✓ Проведені інформаційні кампанії щодо відповідального батьківства, попередження насильства, в т.ч. щодо інтернет-безпеки дітей.

Джерела одержання інформації: ССД, ЦСС, територіальні органи Нацсоцслужби, заклади освіти, охорони здоров'я, органи Національної поліції України.

✓ БЕЗДОГЛЯДНІ, БЕЗПРИТУЛЬНІ ДІТИ, ДІТИ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЬ БЕЗ ПІКЛУВАННЯ БАТЬКІВ

- ✓ Як здійснюється контроль за ситуацією, проведення рейдів з виявлення безпритульних, бездоглядних дітей.
- ✓ Як забезпечується медичний огляд і влаштування виявлених дітей, чи є розроблені й затверджені процедури.
- ✓ Статистичні дані по ситуації (в динаміці за декілька місяців або порівняно з відповідним періодом минулого року).
- ✓ Хто і як забезпечує виявлення, облік дітей, які залишились без піклування батьків, надання статусів дітям; стан усиновлення, влаштування дітей під опіку, піклування, створення і влаштування дітей в ПС, ДБСТ (аналізувати статистику в динаміці року).
- ✓ Забезпечення засобами індивідуального захисту дітей і дорослих, які проводять цю роботу.

Джерела отримання інформації: ССД, ЦСС, територіальні органи Нацсоцслужби, органи поліції, охорони здоров'я.

✓ ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ, ЗАКЛАДИ ОСВІТИ

- ✓ Який режим роботи органів управління і закладів освіти встановлено в умовах карантинних заходів.
- ✓ Чи доведено до керівників закладів освіти постанови Головного державного санітарного лікаря України від 30.07.2020 року № 42 «Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти в період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» та від 22.08.2020 № 50 «Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», лист МОН України від 22.02.2021 № 1/9-90 «Щодо запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та запровадження нових обмежувальних протиепідемічних заходів».
- ✓ Які заходи вжиті для практичної реалізації цих документів.
- ✓ Чи вивчалися потреби дітей та сімей (в т.ч. вразливих категорій) для переходу на дистанційну форму освіти. Скільки дітей не мають доступу до дистанційного навчання через відсутність або недостатність гаджетів, доступу до інтернету.
- ✓ Яка стратегія забезпечення навчанням дітей, що не мають доступу до інтернету, гаджетів.
- ✓ Чи розроблено методичні рекомендації для проведення дистанційного/змішаного навчання: скільки рекомендацій розроблено, які предмети вони охоплюють, які вікові групи учнів охоплюють.
- ✓ Як затверджуються програми розроблені школами, скільки програм затверджено, скільки шкіл подали свої розробки.
- ✓ Чи існують рекомендації до організації навчання при нестабільному інтернеті / відключенні світла, відсутності навичок дитини самостійно навчатися онлайн.
- ✓ Як організовано інклюзивне навчання, коли дитина мала асистента або асистента мав вчитель.
- ✓ Чи досліджується психологічне здоров'я школярів.
- ✓ Які дії по забезпеченню вразливих категорій дітей харчуванням при неможливості відвідувати школу.

- ☑ Чи організовано курси підвищення кваліфікації вчителів для оволодіння навичками організації дистанційного навчання, який відсоток вчителів пройшли таке навчання.
- ☑ Чи збирається інформація про навчальні розриви.
- ☑ Чи існує система та стратегія подолання навчальних розривів у дітей через низьку якість навчання або неможливість долучення до навчання за певних обставин.

Джерела одержання інформації: органи управління і заклади освіти.

✓ **ЗАКЛАДИ ОСВІТИ РІЗНОГО ТИПУ ТА ПІДПОРЯДКУВАННЯ (В Т.Ч. ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ)**

- ☑ При відвідуванні закладів освіти необхідно зафіксувати: як виконуються карантинні заходи, зокрема, забезпечення необхідними профілактично-гігієнічними засобами дітей і персоналу (маски, антисептики для рук, мило, рушники. Доступність цих засобів, їх утилізація), дотримання протиепідемічного режиму, проведення дезінфекційних заходів, в т.ч. під час організації харчування дітей, чи здійснюється щоденний скринінг на COVID.
- ☑ Як організується навчальна діяльність у разі запровадження дистанційного навчання: чи вивчалась доступність дистанційних методів навчання для учнів, особливо з числа дітей уразливих категорій, технічне забезпечення вчителів, які електронні ресурси використовуються. Який відсоток дітей охоплений засобами дистанційного навчання. Як забезпечується навчання дітей, що не мають доступу до інтернету, гаджетів.
- ☑ Яка профілактична робота проводиться з дітьми; ознайомитись з інформацією щодо запобігання поширенню захворювань на COVID-19.
- ☑ Як організовано роботу психолога в школі. Чи враховує така робота дистанційне навчання.
- ☑ Як оцінюється психологічний стан вчителів. Яка допомога надається.

- ☑ Чи зафіксовані випадки насильства щодо дітей, випадки насильства дітей між собою, яка кількість, причини, які викликали цю ситуацію (протягом останнього року).
- ☑ Наявність і доступність інформації, куди дитина може звернутись для захисту своїх прав поза межами закладу.

Під час відвідування інституційного закладу необхідно додатково з'ясувати:

- ☑ Кількість персоналу, відповідність штату нормативам.
- ☑ Кількість учнів (вихованців), відповідність плановій потужності, з них: кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. Чи є діти, які мають опікунів, піклувальників, діти з ПС, ДБСТ. Якщо так – причини влаштування в заклад.
- ☑ Кількість дітей на цілодобовому утриманні.
- ☑ Забезпечення профілактично-гігієнічними засобами дітей і персоналу (маски, антисептики для рук, мило, рушники. Доступність цих засобів, їх утилізація), дотримання протиепідемічного режиму, дезінфекційних заходів під час навчального процесу, харчування, дозвілля.
- ☑ Рівень захворюваності дітей, чи були випадки захворювання на COVID-19, як відбувається ізоляція хворої дитини, догляд, її госпіталізація, ізоляція контактних дітей, чи є розроблені й затверджені процедури реагування для таких випадків.
- ☑ Чи повертали до батьків дітей із інтернатних закладів під час оголошення карантину, як був організований процес, хто здійснював перевірку умов для можливості повернути в сім'ї, умови перебування в період карантину.
- ☑ Як було організовано роботу з дітьми-сиротами, дітьми позбавленими батьківського піклування, які залишились на цей період у закладі.
- ☑ Як організовано процес навчання дітей, виведених з інтернатних закладів, наявність технічної можливості в сім'ях для забезпечення дистанційного навчання.
- ☑ Чи достатнім і належним є харчування дітей, які особливості організації режиму харчування в період карантинних заходів.

Джерела одержання інформації: заклади освіти.

Доцільно за цим блоком по-можливості провести інтерв'ю із законними представниками дітей:

- Чи вивчались потреби і можливості дітей для участі в дистанційному навчанні, ким.
- Чи надана допомога в разі відсутності технічного забезпечення, ким.
- Які ресурси є в сім'ї для дистанційного навчання дітей (техніка, доступ до інтернету, обладнання робочого місця, безперебійне освітлення).
- Чи надають батьки допомогу дітям у навчанні, чи є вона ефективною (на їх погляд): достатність знань, можливостей.
- Як можуть оцінити рівень навантаження на дитину, скільки часу займає навчання (урок, підготовка домашнього завдання).
- Чи проводиться за потреби індивідуальна робота, якщо дитина недостатньо засвоїла навчальний матеріал (в позакарантинний період у школі, особливо початкова школа).
- Якщо дитина навчається в інтернатному закладі, що відомо про забезпечення її санітарно-гігієнічних потреб, чи бувають скарги від дитини на жорстоке поводження з нею у закладі, недостатнє харчування.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ БЕСІДИ З ДІТЬМИ:

До початку розмови необхідно з'ясувати ім'я дитини, вік, соціальне становище сім'ї, чи відомі випадки насильства відносно неї в сім'ї або де-інде, місце навчання. Така інформація допоможе уникнути питань, які можуть травмувати дитину.

Представитися, запитати у дитини згоду на розмову, повідомити, що розмова і відповіді дитини не будуть повідомлятися іншим особам, у разі небажання дати відповідь на якесь питання, дитина може не відповідати. Якщо у дитини будуть якісь питання чи побажання, вона може їх озвучити.

Перші питання в розмові мають бути спрямовані на встановлення контакту, зняття напруги. Доцільно в ході бесіди давати зворотню

реакцію, можливо щось прокоментувати, посилаючись на свої згадки і відчуття в дитинстві. Але жодним чином це не повинно зачепити почуттів співрозмовника.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ РОЗМОВИ:

1. Чи є брати, сестри, де вони живуть, навчаються?
2. З ким з дітей, дорослих найбільше дитина любить спілкуватися, проводити час?
3. Хто найчастіше допомагає, підтримує? Можливо хтось ображає?
4. Чи є друзі серед однолітків або дорослі поза межами дому, кому довіряє?
5. Які навчальні предмети подобаються, які даються важко?
6. Чи є вдома можливість дистанційного навчання: наявність інтернету, обладнання? Хто допомагає в освоєнні нових технологій навчання?
7. Як здійснюється і чи здійснюється контакт з учителями, якщо віддалене навчання неможливо організувати з допомогою онлайн зв'язку?
8. Чи справляється дитина з навантаженням, чи все зрозуміло, чи встигає?
9. Чи проводиться додаткова групова чи індивідуальна робота з дітьми у школі для надолуження навчального матеріалу, якщо до дистанційного навчання дитина не була залучена, або мала труднощі в опануванні програми?
10. Хто готує вдома? Що дитина любить? Чи достатнє харчування? Можливо хтось допомагає родині?
11. Чи задовільне харчування в школі?
12. Хто розповідав і чи розповідав про захворювання на COVID, яких правил санітарії та гігієни треба дотримуватись для профілактики, чи є в достатній кількості необхідні засоби, маски вдома, в школі?

13. Що змінилось в житті дитини із-за поширення хвороби, що найбільше тривожить? До кого дитина може звернутись із цими тривогами?
14. Чи були випадки, коли дитина відчувала загрозу або безпосередньо зазнавала переслідування, принизливого ставлення, образ від дорослих, дітей (в будь-якому середовищі)? Хто допомагав у цих ситуаціях?

Додаток 1.

ПЕРЕЛІК МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, РОЗПОРЯДЧИХ ДОКУМЕНТІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ МОНІТОРИНГУ

- Конвенція ООН про права дитини
- Конституція України
- Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»
- Закон України «Про охорону дитинства»
- Закон України «Про освіту»
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
- Постанова Кабінету міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236 Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF#Text>

- ☑ Постанова Головного державного санітарного лікаря України № 55 від 22.09.2020 Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)
https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/документи/Головний%20Санітарний%20лікар/Постанова_ГДСЛУ_№55.pdf
- ☑ Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 22.08.2020 № 50 Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)
<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/документи/Головний%20Санітарний%20лікар/Постанова%2050.pdf>
- ☑ Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 30.07.2020 року № 42 Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти в період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)
<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/документи/Головний%20Санітарний%20лікар/42%20школи.pdf>
- ☑ Лист МОН України від 22.02.2021 № 1/9-90 «Щодо запобігання поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та запровадження нових обмежувальних протиепідемічних заходів»
<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zapobigannya-poshirennyu-gostroyi-respiratornoyi-hvorobi-covid-19-sprichinenoyi-koronavirusom-sars-cov-2-ta-zaprovadzheniya-novih-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv>
- ☑ Рекомендації Мінсоцполітики України про алгоритм дій щодо захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину (квітень 2020).
У зв'язку з тим, що зазначений документ офіційно не оприлюднено на сайті Мінсоцполітики, нижче подано посилання на інформаційне повідомлення на сайті Кабінету міністрів України про цей документ і його текст
<https://www.kmu.gov.ua/news/minsocpolitiki-kontrolyuye-situaciyu-shchodo-zabezpechennya-zahistu-prav-ditej-ta-socialnoyi-pidtrimki-simej-z-ditmi-v-umovah-karantinu>

Зазначений вище перелік не є вичерпним.

Додаток 2.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОНІТОРІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВІЗИТУ ДО ЗАКЛАДІВ СТАЦІОНАРНОЇ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ, МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА ПЕРІОД КАРАНТИНУ У ЗВ'ЯЗКУ З ПОШИРЕННЯМ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ (COVID-19)

1. Повна назва закладу.
2. Адреса, телефон, e-mail закладу.
3. Сайт.
4. ПІБ директора, контактна інформація.
5. Штатна чисельність, у тому числі працюючі на час візиту.
6. Проектна потужність закладу.
7. Кількість вихованців на час моніторингового візиту.
8. Чи перебувають в закладі діти з особливими потребами, їх кількість.
9. Із загальної кількості дітей у закладі на момент відвідування, зазначити кількість дітей, які:
 - мають статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

з них:

- перебувають під опікою, піклуванням;
- є вихованцями закладу.

10. Як часто заклад відвідує Служба у справах дітей, Департамент соціального захисту, Департамент охорони здоров'я? З якою метою? З'ясувати наявність довідок за результатами перевірок.

ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

1. Якими нормативними документами керується заклад з метою запобігання коронавірусної хвороби COVID-19?
2. Які заходи з профілактики інфекції вживаються в закладі? Чим вони передбачені (затверджені)?
3. Чи проводився інструктаж з працівниками закладу щодо належної організації роботи задля запобігання коронавірусної хвороби COVID-19?
4. Чи проводились/проводяться навчання з вихованцями закладу щодо запобігання коронавірусної хвороби COVID-19?
5. Чи наявні інформаційні пам'ятки, плакати, листівки про заходи з профілактики коронавірусної хвороби?
6. Чи є в наявності у достатній кількості наступні засоби:
 - рідке мило;
 - паперові рушники;
 - спиртовмісні антисептичні засоби для рук (з вмістом спирту не менше 70% для етилового та 60% для ізопропілового);
 - одноразові серветки та / або серветки зі спиртовмісним антисептиком в місцях спільного користування;
 - засоби індивідуального захисту для медичних працівників закладу.
7. Чи здійснюється належна утилізація відходів (смітник із кришкою)?

8. Чи проведена вакцинація персоналу та осіб, які довготривало перебувають в закладі, зокрема:
 - від COVID-19;
 - від пневмококу;
 - від грипу.
9. Яким чином здійснюється контроль за дотриманням заходів з профілактики інфекцій?
10. Чи обмежено доступ відвідувачів до закладу?
11. Як організовано відвідування вихованців родичами?
 - проведення термометрії;
 - запровадження альтернативних способів комунікації (використання телефонного зв'язку, відео-зв'язку);
 - забезпечення додаткових протиепідеміологічних заходів (встановлення пластикових або скляних перегородок між особами, що перебувають у закладі, та відвідувачами; проведення дезінфекції).
12. Чи обмежено проведення групових занять?
13. Як забезпечується фізичне дистанціювання учасників для групових занять та заходів, відміна яких неможлива?
14. Як організовано харчування вихованців (почергове, в кімнатах тощо)?
15. Чи дозволяється вихованцям відвідувати окремі заклади?
16. Як запроваджено алгоритм оперативного виявлення потенційно інфікованих серед осіб, які перебувають у закладі, та працівників?
17. Наявність ізолятора, забезпечення засобами щодо надання медичної допомоги.
18. Виявлення контактних осіб. Наявність встановленого алгоритму дій щодо недопущення розповсюдження інфекційного захворювання у разі захворювання вихованця або працівника закладу.
19. Алгоритм дій при прийомі вихованців у разі їх тривалого перебування вдома.

Додаток 3.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАПОВНЕННЯ ЗВІТУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ МОНИТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ

За результатами всіх етапів моніторингу готується звіт, в якому відображаються зібрані відомості про стан справ за темою Моніторингу, інформація про виявлені факти порушень і основні проблеми, а також зауваження та пропозиції щодо їх усунення за підсумками Моніторингу.

До звіту долучаються копії документів, фотографії або інші матеріали, що ілюструють або доповнюють звіт.

Члени моніторингової групи – працівники Секретаріату Уповноваженого не пізніше двох робочих днів з дня завершення Моніторингу після узгодження зі своїм безпосереднім керівником подають в електронному виді керівнику моніторингової групи свої частини звітів відповідно до напрямів діяльності та поставлених завдань.

Громадські монітори не пізніше двох робочих днів після завершення моніторингового візиту надсилають на електронну адресу керівника моніторингової групи пропозиції до звіту, в тому числі фото- та відеоматеріали (за наявності).

Керівник моніторингової групи готує та подає начальнику Управління звіт за результатами моніторингового візиту.

Звіт подається не пізніше трьох–п'яти робочих днів після завершення моніторингового візиту.

У разі виявлення порушень прав людини у сфері, яка належить до компетенції інших структурних підрозділів Секретаріату Уповноваженого, копія звіту невідкладно надається службовою запискою представника Уповноваженого з дотримання прав дитини та сім'ї на ім'я Уповноваженого з проханням доручити представнику Уповноваженого за відповідним напрямом діяльності розглянути такий звіт та вжити належних заходів реагування.

Копія звіту із супровідним листом за підписом представника Уповноваженого не пізніше трьох робочих днів з дня погодження начальником Управління звіту надсилається керівнику об'єкта моніторингу для ознайомлення й усунення виявлених порушень прав дитини, а також органу виконавчої влади або місцевого самоврядування, якому підпорядкований об'єкт моніторингу, іншим органам залежно від компетенції з метою вжиття відповідних заходів реагування та виконання наданих рекомендацій.

На підставі звітів і доданих до них матеріалів начальник Управління готує висновки щодо наявності системних проблем дотримання прав дитини та сім'ї та інформує про це представника Уповноваженого.

Представник Уповноваженого інформує Уповноваженого стосовно наявних системних проблем для внесення пропозицій Уповноваженому щодо актів реагування.

Керівник моніторингової групи та представники Уповноваженого за напрямом здійснюють контроль за виконанням наданих рекомендацій за підсумками моніторингового візиту.

ЗВІТ за результатами моніторингового візиту

до _____
(повна назва органу/установи, моніторинг якої здійснювався)

Склад моніторингової групи:

1. ПІБ, посада
2. ПІБ, громадського монітора, експерта

Керівництво органу/установи

1. ПІБ, посада

Відповідно до вимог статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини працівниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини спільно з представниками громадськості _____ року здійснено моніторинговий візит до _____, що розташована(ий) за адресою: _____.

Попередній моніторинговий візит здійснювався _____.
За його результатами було надано такі рекомендації:

1. _____
2. _____
3. _____

Аналіз виконання наданих рекомендацій за результатами моніторингового візиту наводиться нижче.

Під час візиту моніторинговою групою було зазначено про такі позитивні зрушення у діяльності органу/установи (за наявності):

_____.

Кількість осіб (дітей), з якими проведено анонімні інтерв'ю під час візиту _____.

Під час моніторингового візиту було виявлено наступні порушення прав та інтересів дітей:

1. *Право на життя та охорону здоров'я (стаття 6 Конвенції ООН про права дитини, стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України, стаття 6 Закону України «Про охорону дитинства»).* Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
2. *Право на освіту (стаття 28 Конвенції ООН про права дитини, стаття 53 Конституції України, стаття 3 Закону України «Про освіту»).* Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
3. *Право на захист від насильства та право на гідне ставлення (стаття 19 Конвенції ООН про права дитини, статті 28, 52 Конституції України, стаття 10 Закону України «Про охорону дитинства», стаття 53 Закону України «Про освіту»).* Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.

Примітка: Якщо поряд з визначеними для цього Моніторингу базовими правами дитини були виявлені порушення інших її прав та інтересів, вони також відображаються у звіті. А саме:

- *Право на ім'я та громадянство (стаття 7 Конвенції ООН про права дитини, стаття 7 Закону України «Про охорону дитинства»).* Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
- *Право на виховання батьками та контакт із ними (стаття 9 Конвенції ООН про права дитини, статті 5, 141, 152, 153 Сімейного кодексу України, стаття 11 Закону України «Про охорону дитинства»).* Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
- *Право на вільне висловлення поглядів та отримання інформації (статті 12, 13 Конвенції ООН про права дитини,*

стаття 34 Конституції України, стаття 9 Закону України «Про охорону дитинства»). Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.

- *Право на свободу думки, совісті та релігії (стаття 14 Конвенції ООН про права дитини, статті 34, 35 Конституції України, стаття 9 Закону України «Про охорону дитинства»*). Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
- *Право на достатній життєвий рівень (стаття 27 Конвенції ООН про права дитини, стаття 48 Конституції України, стаття 8 Закону України «Про охорону дитинства»*). Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
- *Право на відпочинок і дозвілля, участь у культурному житті (стаття 31 Конвенції ООН про права дитини, стаття 54 Конституції України, стаття 20 Закону України «Про охорону дитинства»*). Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.
- *Інші права (інтереси) дитини.*

Рекомендації та результати моніторингового візиту:

1. Керівнику об'єкта моніторингу.
2. Керівнику органу виконавчої влади або місцевого самоврядування, якому підпорядкований об'єкт моніторингу, іншим органам залежно від компетенції.

Підписи членів моніторингової групи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ВПЛИВУ
ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ

Уповноважений
Верховної Ради України
з прав людини